

מוזיאון מורשת
בתי המשפט

מה

המשפט

גיליון למורים בחטיבות הביניים ובתי הספר התיכוניים

גיליון 9 מרץ 2008

חברי המערכת: השופט אלון גילון, ד"ר אורנה יאיר, אורנה ישראל, עו"ד בני בן סימון, ניצן דוד, אדוה גואל

אלימות בקרב בני נוער

תקופת גיל ההתבגרות זוהתה לא מכבר כתקופה המלווה במאבקים פנימיים וחיצוניים של בני נוער, תהליכים של הגדרת וגיבוש זהות ופתיחות להתנסות מגוונת. הדבר מלווה בחשיפה למעגלים חברתיים חדשים, לשינוי בצורת הביולוגיה והלבוש, לשיטוט ברחובות ללא מטרה מוגדרת ולאיומץ חפצים ושימוש בכלי נשק, לדוגמה, החזקת אולרים וסכינים שהפכו לאביזרים בלתי נפרדים עבור קבוצות נוער מסויימות.

התנהלות זו "פורצת" הגבולות המוכרים והבטוחים יחסית בשילוב להלך הרוח הנסער בו מצויים מתבגרים רבים, בעיית השעמום וניצול לקוי של שעות הפנאי, גורמים במקרים רבים להתנגשויות אלימות בין קבוצות ובין יחידים. ההתנגשויות מלוות באווירה מילולית אלימה ובמעשים אלימים כפגיעה ברכוש, בעמיתים ואף קורה שהיא מגיעה לנקודת ה"אל חזור" ומסתיימת במקרי מוות.

ההתנגשויות האלימות מתרחשות בזירות שונות: במסגרות החינוך בעיקר בעת ההפסקות ובסיום יום הלימודים, באתרי בילוי ובסביבתם הקרובה, באתרי ההתגודדות לפני ואחרי הביולוגיה, בבתים ובמקומות אקראיים בעת השיטוט ברחובות. אוסף הגורמים האנושיים המעורבים באלימות מגוון וכולל מקרים בהם בני נוער פוגעים בבני גילם, בני נוער פוגעים במבוגרים במסגרת משפחתית ומחוצה לה. תופעת האלימות חובקת את כל שכבות האוכלוסין ללא הבדלי רקע ומעמד חברתי.

אם במשך שנים, העבירות השכיחות ביותר בקרב בני נוער היו עבירות הרכוש, הרי בשנים האחרונות מסתמנת עלייה

בשימוש באלימות פיזית ובאלימות מילולית, וכן עלייה במעורבות של בני נוער בשימוש בסמים ובעבירות סמים – מסחר והפצה.

הנתונים הסטטיסטיים מציגים תמונה קשה על פיה תופעת עבריינות הנוער הולכת ומתעצמת מראשית שנות ה-90. בשנת 2005 נפתחו במשטרה 15,926 תיקי נוער, ונרשמה עליה של כ-100% במספר התיקים עליהם הוגש לבית המשפט כתב אישום ביחס לשנים קודמות. כמו כן נמצא כי בשנה זו חל גידול של 60% במספר נושאי סכינים. 75% ממקרי הפשיעה התרחשו בקרב בני נוער בגילאים 15-17. כאשר עיקר זירות האלימות הגופנית, בהתאם לדיווח משנת 2006, ממוקמות במוסדות חינוך (36%) וברחובות (37%).

ההיקף הרחב של התופעה ומורכבותה הביא לכך שגורמים ציבוריים ופרטיים רבים מעורבים בטיפול בנושא באופן יחידני או תוך שיתוף פעולה בין מספר גורמים. המעורבות בנושא מתרכזת, מכורח הנסיבות, בטיפול במקרי העבריינות המדווחים, אך גם במניעה, אשר נתפסת כזרוע פעולה בעלת משמעות עליונה בהפחתת מקרי האלימות ואף בתהליך של מיגור התופעה. המשטרה מאמינה וטוענת כי נוכחות משטרתית באזורי הבילוי מורידה את מספר מקרי האלימות. אי לכך מתגברת המשטרה כוחות סביב אתרי הבילוי בסופי שבוע ונעשית גם פעילות משטרתית סמויה כתצפיות על מוכרי משקאות, שותים ואיתור כלי נשק.

מוסדות ציבור וגורמים נוספים רבים מעורבים בניסיון להוריד את מספר מקרי האלימות, באמצעות פיתוח תוכניות חינוכיות למניעה או באמצעות נוכחות בשטח שאף היא מהווה גורם מרתיע המונע התרחשות של מעשי אלימות. הנושא עלה פעמים רבות גם בישיבות הממשלה אשר בהן הוחלט להגביל את שעות הפעילות של מקומות הבילוי ואתרים המהווים זירות התגודדות עבור צעירים, וכרים נוחים להתרחשויות של תופעות אלימות.

יחד עם המעורבות והפעילות האינטנסיבית הנערכת למניעה ולדיכוי תופעת האלימות בקרב בני הנוער, יש לציין כי הגישה הממסדית לעבריינים צעירים שונה לחלוטין מזו הקיימת לגבי עבריינים מבוגרים. הגישה השונה נובעת הן מהחקיקה בנושא והן מתפיסת העולם המותירה מקום לתיקון דרכי הקטינים ואינה דוגלת בהכתמת שמם על מנת שלא לפגוע בעתידם החברתי והמקצועי. כך, לדוגמא, בנסיבות מסויימות ייגזר חומר החקירה נגד הקטין בהליך של אי תביעה ולא יהיה רישום פלילי.

בגיליון הנוכחי בחרנו להציג מבחר מקרים של אלימות בני נוער אשר הגיעו לבתי המשפט ברחבי הארץ. מטבע הדברים, כשמדובר באלימות מכל סוג עולים סיפורים קשים, ניסינו להציג מנעד של עניינים חלקם קשים במיוחד ואחרים, אמנם קשים פחות, אך הפכו, לצערנו, לשכיחים עד כדי יומיומיים. מיגוון הפסיקות שהבאנו בזאת, מציג את התלבטות השופטים במתן הפסיקה, תוך שהם מפעילים מערכת שיקולים הלוקחת בחשבון את חומרת מעשה האלימות, את החוק, את מימד ההרתעה המתבקשת ואת העובדה שמדובר בקטינים או בצעירים אשר לגביהם יש להתייחס להשלכות הענישה על עתידם ולאפשרויות השיקום והשתלבותם בחברה.

! המלחמה באלימות מורכבת ומטושלת במספר תחומים זו למנית: אכיפה, הכשרה, טיפול מבני מוסדי, חקיקה, מחקר והערכה, מניעה. האם אחז מהתחומים דומיננטי יותר ביחס לאחרים?

! הדרכים בהם יש להפעיל סמכות ופעילות בכל תחום:

* מניעה - משטרה, מערכת החינוך, בית, החמרה בענישה או שיקוק? האם החמרה בענישה לא תשעז בעתיד המשתקק?

* איתור אלימות בית ספרית על ידי הכשרת צוות חינוכי.

* קיום פעילות ילדים אשר מצודדת תלונות נגד אלימות. הנחיית תלמידים לטיפול בנושא.

* "קו חם" - טלפון ואינטרנט - לדיווח אננימי על מקרי אלימות. תוכנית שקיימת בדריטניה וזארה"ב.

* חוק המגביל שעות פעילות של אתרי בילוי ולא רק מניעה בתגבור כוחות בשעות הפעילות.

* אכיפת החוק המגביל שתיית אלכוהול בקרב בני נוער.

! השפעת המדיה הווידואלית התקשורת, לדוגמא, סרטיק אלימים.

! הזחנה בין אלימות המתבצעת במסגרות החינוך לבין אלימות המתרחשת באתרי הבילוי ובינתק לבין אלימות ספוראדית בשעות הפנאי.

! בני נוער צעירים שהיו מצורבים במעשי אלימות זוכים ליחס שונה מצד המערכת - היחס אליהם הוא כאל "אזרח ששזה" ולא כאל "עברין מועד". בהתייחס לכך, מהי הדרך המתאימה למיזור התופעה ולטיפול בנושא? ענישה מצד אחד, שיקוק מצד שני או השילוב בין שניהם?

! מהם יתרונות שיקולי השיקוק הנלקחים בחשבון בזכירת עונשו של נאשק קטין?

! האם בכל סוגי העבירות המיוחסות לקטינים יש לטפל "במידת הרחמים"? האם אמורות להיות הסתייזויות כאשר מדובר בעבירות מסוימות? וזאלה?

! מהי ההתייחסות לה ככאי נאשק שביצע עבירה כאשר היה קטין אך הועמד לבין, כאשר זכר? האם יש להתייחס אליו כאל קטין לצורך זכירת עונשו?

בשנת 2005 דקרו שני קטינים, בני 16 ו-17, קטיף אחר
בן גילם. האירוע התרחש במסדרון בית הספר התיכון
הזוקרים. המותקף ניסו להפריד בין הזוקרים
שנמצאו ברשותם ולבסוף ברחו מהמקום. המותקף הובהל
לבית החולים, שם נתגלו על גופו עשרות סימני דקירות.

דקירות סכין בין קטינים

הרבים, חייבו את גזירתו של מאסר ממש. מסיבה זו, לדבריו, גזר בית המשפט המחוזי עונש מאסר מתון ביותר ואין לבית המשפט העליון עילה להתערב בהחלטתו.

השופט רובינשטיין התייחס לעובדה כי מדובר בקטינים ללא עבר פלילי וכי הומלץ שלא ישלחו למאסר בפועל מחשש שייחשפו לחברה עבריינית, אשר תגרום להיזדרדות נוספת, אך לדבריו: "משהפכה האלימות, בסכין ובמקרה זה גם במברג, למכת מזינה, אין מנוס ממתן משקל רב להרתעה הנדרשת". השופט רובינשטיין הוסיף ואמר כי שיקולי השיקום של הזוקרים הצעירים אינם נשכחים ויש לעיתים מקרים שבהם שיקולים אלה יכריעו את הכף, אך בסופו של יום יוכרע כל תיק באיזון שבין הנסיבות האינדיבידואליות למדיניות השיפוטית הרלבנטית. במקרה זה, לדברי השופט רובינשטיין, ראוי שייצא קול שירתיע ברבים, ויובא לידיעת מנהלי בתי ספר בארץ וגורמים אחרים הבאים במגע עם בני נוער העלולים להיות מסוכנים ואלימים. ברוב דעות הוחלט כי אין לשנות את החלטת בית המשפט המחוזי ולהותיר על כנו את עונש המאסר שהוטל על השניים.

בשנת 2005 דקרו שני קטינים, בני 16 ו-17, קטיף אחר בן גילם. האירוע התרחש במסדרון בית הספר התיכון וחבריו של הקטיף המותקף ניסו להפריד בין הזוקרים לקורבן, אך אלה הוסיפו לדקור אותו בסכין ובמברג שנמצאו ברשותם ולבסוף ברחו מהמקום. המותקף הובהל לבית החולים, שם נתגלו על גופו עשרות סימני דקירות.

שני הזוקרים הוזו בעבירות שיוחסו להם והורשעו בבית המשפט המחוזי בבאר שבע בגין החזקת סכין וגרימת חבלה בנסיבות מחמירות. לכל אחד מהנערים נגזרו 12 חודשי מאסר, 6 חודשים מאסר על תנאי והם חוייבו לפצות את הקטיף שהותקף בסכום כולל של 6,000 שקלים.

הזוקרים הגישו עירעור לבית המשפט העליון באמצעות באי כוחם על חומרת העונש שנגזר עליהם. הם הדגישו את גילם הצעיר ואת העובדה כי בהתאם להמלצותיו של שירות המבחן הם הביעו חרטה על מעשיהם.

השופט לוי פתח את הדיון בעירעור בציינו כי הזוקרים הצעירים הפנימו את חומרת מעשיהם והביעו חרטה כנה. אולם לדבריו: "באלה לא די כדי לבער את נגע האלימות שפשה בחברה הישראלית, וגם בקרב בני הנוער. בתדירות גוברת והולכת אנו נתקלים בסכסוכים של מה בכך המתפתחים למרחץ דמים, שאת מחירם שילמו רבים בחייהם, ואחרים נותרו פגועים בגופם ובנפשם". השופט הוסיף כי התקיפה החמורה בה נטלו הזוקרים חלק, הפגיעה הקשה בקורבן והצורך להרתיע את

ע"פ 2949/06 פלוני נגד מדינת ישראל
ישבו בדין השופטים אדמונד לוי, אליקים רובינשטיין ודוד חשין

"משהפכה האלימות, בסכין ובמקרה זה גם במברג, למכת מזינה, אין מנוס ממתן משקל רב להרתעה הנדרשת".

שיקולים בגזירת עונשו של קטין

שני קטינים הורשעו בבית המשפט המחוזי בבאר שבע בביצוע מעשי סדום והתעללות בקטין אחר הסובל משיתוק מוחין. ההתעללות נמשכה קרוב לשנה, כאשר בכל בוקר נהגו הקטינים לבצע בנער המשותק מין אוראלי בכפייה, בעוד שרבים מחבריהם צופים במעשה באוטובוס הסעה לבית הספר וכן בחצר בית הספר עצמו. עוד נטען נגדם כי בחלק מהפעמים הטילו את מימיהם לפיו של הנער המשותק ועל פניו.

במהלך אותה שנה נעזר הנער מספר חודשים מבית הספר ורק בסוף שנת הלימודים חשף את סיפור ההתעללות בפני פקידת הסעד המטפלת בו ובמשפחתו. בעקבות ההתעללות היומיומית, פיתח הנער בעיות רגשיות קשות, ביניהן חרדה, דיכאון, בלבול ומצוקה נפשית קשה. למרות זאת, העדיף שלא להגיע לטיפול בתחנה לבריאות הנפש, כיון שאחד הנאשמים התגורר בסמוך לה.

עוד עולה מתסקיר הנפגע שהוגש לבית המשפט, כי הנער נוטל תרופות נגד דיכאון וחרדה על מנת לתפקד ביומיום וכי פגיעה קשה ביותר נגרמה לזימויו העצמי, שהיה פגום מלכתחילה. צויין כי הנפגע עדיין חושש מאנשים לא מוכרים, ו"אם מישהו נוגע בו באקראי, הוא נבהל מאוד". לסיכום צויין בתסקיר הנפגע, כי יש בהליך המשפטי כדי להועיל לו ולסייע בשיקומו, אך עם זאת נראה כי יידרשו שנים רבות בהן יזדקק לעזרה נפשית.

לאחר שהנאשמים הודו בעובדות כתב האישום, נערך לגביהם תסקיר של שירות המבחן לנוער, אשר חשף התנהגויות מחרזדות ודפוסי אלימות ניכרים של שניהם. שני הנאשמים הגיעו מרקע משפחתי קשה ואובחנו כסובלים מקשיים תפקודיים מאז ילדותם.

בית המשפט המחוזי החליט להרשיע את שני הנאשמים והטיל על כל אחד מהם עונש של שלוש חודשי מאסר בפועל ושנים עשר חודשי מאסר על תנאי למשך שלוש שנים.

השניים עירערו לבית המשפט העליון.

באי כוחם של הנאשמים טענו כי יש לחשב את תקופת האחריות הפלילית למעשיהם של השניים מיום שמלאו להם 12 שנה, ולכן יש להתעלם ממה שאירע קודם הגיעם לגיל זה. ההתעללות נמשכה כאמור, קרוב לשנה, ולפי בקשת באי כוחם של הנאשמים, יש למחוק חלק מתקופה זו, כל עוד לא הגיעו לגיל זה, הקבוע בחוק, וכן לא להטיל עליהם עונשי מאסר בפועל, אלא עבודות שירות לתועלת הציבור או לשלם בתוכנית שיקום. **בעקבות ההתעללות היומיומית, פיתח הנער בעיות רגשיות קשות, דיכאון, בלבול ומצוקה נפשית קשה. למרות זאת, העדיף שלא להגיע לטיפול בתחנה לבריאות הנפש, כיון שאחד הנאשמים התגורר בסמוך לה.**

השופט חשין פתח בדברים שנאמרו בבית המשפט המחוזי, שם נקבע כי מעשיהם של הנאשמים "קשים ומזעזעים", בהוסיפו כי המערערים רמסו את הנפגע, הן את נפשו, הן את גופו והן את כבודו. הוא הדגיש כי בעקבות ההתעללות והנזק הקשה שנגרם לילד הוא הועבר לכיתת

חינוך מיוחד וכי החוויה שעבר לא תשכח מליבו לעולם. מנגד, קבע כי מדובר בקטינים שאך עברו את גיל האחריות הפלילית בעת ביצוע העבירות (גיל 12), ולמרות שדרך השיקום היא הדרך המועדפת, חלפה למעלה משנה מאז הגשת כתב האישום, והנערים בגרו. השופט ציין, שבבית המשפט המחוזי נשקלו שיקולי הענישה השונים, ונקבע בסופו של דבר כי: "מעשי הנאשמים מחייבים את בית המשפט לנקוט ענישה ולא דרכי טיפול" במטרה להרתיע את הרבים.

השופט חשין קבע, כי אמנם מערכת השיקולים בגזירת עונשו של קטין היא שונה מזו של בגיר ואינדיווידואלית יותר, אך משבחן את חומרת המעשים, אופי ההתעללות ומשך הזמן הארוך והתכוף בו נמשכה ההתעללות, וכן לאור העובדה כי הנאשמים מתנהלים בהתנהגויות אלימות ועברייניות שמטרתן הטלת מורא על החלש מהם, אין להתערב בגזר הדין שנקבע בבית המשפט המחוזי, ויש להטיל עליהם עונש מאסר. לדבריו: "קטינות אינה יוצרת חסינות, ולעתים שיקולים של הרתעה, מניעה ותגמול עולים במשקלם על השיקול השיקומי". זאת, בעיקר כשמדובר בעבירות מין בין קטינים, מקרים בהם האינטרס הציבורי להרתעה ושיקום הוא גדול ומשמעותי, ויש לשקול את יעילות הטיפול השיקומי בכל קטין באופן אינדיווידואלי.

נקבע ברוב דעות, כי לאור הנסיבות בעניינם של הנאשמים, יישלח הנאשם אשר הוכיח סימני חרטה ורצון לשיקום למעון נעול לתקופה של 30 חודשים, בעוד שהנאשם השני יישלח למאסר לתקופה של 30 חודשים.

ע"פ 9841/06 פלוני נגד מדינת ישראל
ישבו בדין השופטים סלים ג'ובראן, אילה פרוקצ'יה ודוד חשין

"...היה זה רצח לשם רצח. מעשה רשעות אכזרי ונתעב לשמו. ללא מניע. ללא זיק של היגיון. ללא קנטור. ללא כל סיבה

רצח אסף שטיירמן בידי שני קטינים

רעי העיד בפני חוקריו, כי היה אחוז שנאה עצמית וקיומית, שאותה מיקד ברצון מתוכנן לרצוח אדם כלשהו. לדבריו, המנוח עבר מולו במקרה, ביום בו שנאתו הייתה בעיצומה.

סיגלית העידה כי ברגע שהיכו ופצעו את אסף הבינה, כי אין מנוס מלסיים את המעשה ולרצוח אותו.

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו, נאמר: "...היה זה רצח לשם רצח. מעשה רשעות אכזרי ונתעב לשמו. ללא מניע. ללא זיק של היגיון. ללא קנטור. ללא כל סיבה נראית לעין. ללא רגש של חמלה, וללא היסוס של חרטה. ככה סתם, בערבו של יום, בשכונה פסטורלית של עיר, כנגד מי שחצה באקראי את דרכם של הנאשמים באותה עת".

נקבע כי הרצח בוצע במודעות מלאה למעשה ולתוצאה, והשניים נשפטו והורשעו כקטינים בעת ביצוע הרצח, דבר שלא מנע מבית המשפט להשית עליהם עונש של מאסר עולם.

רעי נשפט למאסר עולם מלא וסיגלית נשפטה ל- 24 שנות מאסר, עקב נסיבות מצבה הנפשי בזמן הרצח.

השניים עירערו לבית המשפט העליון, בטענה כי לפי החוק אין לשפוט אותם לתקופה של יותר מ- 20 שנות מאסר, כיון שהיו קטינים בזמן הרצח.

השופט אדמונד לוי קבע בעירעור בבית המשפט העליון, כי רצח טומן בחובו הפרה של אחד הערכים היותר חשובים בכל חברה מתוקנת - קדושת חיי אדם - לפיכך ענישתו של עבריין מסוג זה, גם אם היה קטין בשעת מעשה, צריכה לבטא את סלידתה העמוקה של החברה מהמעשה.

נקבע ברוב דעות כי אין להפחית מהעונש שנקבע בבית המשפט המחוזי וכי יש למצות את הדין עם רוצחיו של אסף, גם אם היו קטינים כשבחרו ליטול את חייו באכזריות.

באחר צהרים חורפי בדצמבר 1996, ישבו שלושה צעירים בגילאי 17 בחדרה של סיגלית חיימוביץ ועישנו סיגריות מריחואנה. באותה עת נראה מחלון הבית צעיר נוסף, אסף שטיירמן, אשר צעק לעבר רעי חורב, שהיה בין היושבים בחדר, שהוא פחדן והקניטו על שאינו אמיץ דיו לעשן מריחואנה מחוץ לבית, לאור יום.

התגובה הראשונה הייתה של סיגלית, שמיד הציעה להרוג את אסף. השלושה לקחו בידיהם פגיונות חדים וכפפות ויצאו מביתה לכיוון החורשה הסמוכה, בכוונה לגרום לאסף לבוא אחריהם לשם, ולרצוח אותו. משאסף לא הגיע, הלך רעי לחפשו במטרה לשכנע אותו לבוא לפגוש את הבנות בחורשה. אסף נענה לבקשה, נכנס לסבך היער והתיישב על הקרקע, בין שתי הבנות.

בשלב זה נתן רעי את האות לסיגלית, והתנפל על המנוח מאחור. רעי דקר את אסף בפלג גופו העליון בעזרת הפגיון, וסיגלית קמה והחלה להכותו באגרופיה. ליהי, השותפה השלישית נבהלה ורצה מהחורשה בהיסטריה.

סיגלית הביאה לרעי אבנים קטנות ולאחר מכן גדולות יותר כדי להכות ולהמם את אסף לחלוטין. לפי עדותו של רעי, הוא אמר לסיגלית: "אם לא נגמור אותו כאן אנחנו מתים", ויש לסיים את הרצח.

אסף המשיך להראות סימני חיים ואז ניסה רעי לחנוק אותו בעזרת מוט ברזל חלוד שהיה בסביבתו, אך ללא הצלחה. השניים הוסיפו לבעוט ולהלום באסף עד למותו. אז ברחו במהירות מהחורשה.

למחרת נמצאה גופתו של אסף ללא קצה חוט לגבי זהותם של הרוצחים והמניע לרצח.

כעבור ארבע שנים של קשר שתיקה בין הרוצחים, התלוננה במשטרה אשתו של רעי, כי הוא מכה אותה ובנוסף כי הודה בפניה שהוא זה שרצח את אסף שטיירמן.

רעי נעצר לחקירה, וללא עיכובים הודה ברצח וסיפר את השתלשלות העניינים לכל פרטיה. בנוסף חשף את זהותן של השותפות הנוספות לרצח.

ליהי שלא נטלה חלק פעיל ברצח נעצרה והוחתמה כעדת מזינה. היא גוללה בפני המשטרה את סיפור המעשה של רעי וסיגלית. סיגלית נעצרה אף היא.

רעי וסיגלית העידו באופן מדוייק על פרטי הרצח, וכן הוכרו במהלך המשפט כבעלי בעיות נפשיות חמורות ורקע אישיותי בעייתי במיוחד, בעיקר לאור העובדה שסיגלית אושפזה מספר פעמים לפני ואחרי הרצח במוסד "שלוחתא", טופלה בתרופות פסיכיאטריות ומצבה המשיך להידרדר עקב המשך עישון מריחואנה בניגוד להוראות המטפלים.

ישובו בדין השופטים אהרן ברק, אדמונד לוי ואסתר חיות
ע"פ 9937/01, 8546/02 רעי חורב וסיגלית חיימוביץ, נגד מדינת ישראל

קטין לפני גיוסו לצה"ל - הרשעה או שיקום?

ע"פ 2611/90 פלוני נגד מדינת ישראל
ישבו בדין הנשיא מאיר שמגר והשופטים שלמה לוין ותיאודור אור

מנגד, אמר שמגר כי ביטול הרשעה של קטין כדי שלא לחבל בסיכויי גיוסו אינה מקובלת עליו, וזו הסרת אחריות מהנער שהיה מודע למעשיו ולתוצאות. לדבריו, צה"ל לא יתעלם מתסקיר שירות המבחן אשר ימליץ על גיוסו והתנהגותו הטובה, ולדעתו ישקול את גיוסו בחיוב.

בהתייחס לשיקולים אלה קבע הנשיא שמגר כי יינתן משקל מכובד להמלצת שירות המבחן לבטל את ההרשעה, לאור חד פעמיותה של העבירה ולאור התקדמותו של הנער במוסד בו שהה מאז מתן הכרעת הדין.

נקבע ברוב דעות, שיש לקבל את העירעור ולבטל את ההרשעה. גזר הדין שונה ל"אי הרשעה" בתוספת פיקוח של שירות מבחן לתקופה של שנתיים. הליך זה מנע את רישום הקטין במרשם הפלילי, ובכך לא תועד כבעל עבר פלילי.

בשנת 1990 הורשע בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו נער בעבירות של תקיפה ושוד. עובדות המעשה לא פורסמו, לאור העובדה שהנער היה קטין באותה עת. בית המשפט המחוזי הרשיע אותו והטיל עליו העמדה בפיקוח של קצין שירות מבחן לנוער, לתקופה של עד שנתיים או לחלופין עד לגיוסו לצה"ל. במשך השנתיים שבפיקוח שירות המבחן, אמור היה הנער לשהות במוסד הסגור לנוער "פלמוני".

הנער עירער על החלטה זו בבית המשפט העליון, בטענה כי לא יגוייס אם יורשע, ובכך תיחסם בעבורו כל דרך לשוב ולהשתקם, להתגייס ולחיות את חייו באופן נורמטיבי.

הנשיא מאיר שמגר ציין כי מדובר בנער ללא עבר פלילי וכי לראשונה בחייו הסתבך במעשה השוד והתקיפה. נקבע כי אין דפוסים עבריינים בהתנהגותו הנוכחית וכי הוא נמצא בתהליך שיקומי, הכולל הכנה לגיוסו לצה"ל.

הנשיא שמגר הסכים כי אי ביטול ההרשעה עלולה להפריע בבוא היום לגיוסו של הנער לצה"ל, וכי למרות התקדמותו והשתקמותו עלול הצבא להתייחס אליו באופן פורמאלי ונוקשה, דבר שיגרום לאי התחשבות בקורות חייו ולפגיעה במאמציו להשתקם. לדבריו: "אינני סבור שעלינו ללמוד מנוסח הדברים שהמחוקק נתכוון בחוק להחמיר עם קטין ולצמצם את האפשרויות הפתוחות למען טובתו ושיקומו".

הנשיא שמגר הסכים כי אי ביטול ההרשעה עלולה להפריע בבוא היום לגיוסו של הנער לצה"ל, וכי למרות התקדמותו והשתקמותו עלול הצבא להתייחס אליו באופן פורמאלי ונוקשה, דבר שיגרום לאי התחשבות בקורות חייו ויפגע במאמציו להשתקם.

תנאי מאסר של קטינים ביטחוניים

ע"פ 10369/06 פלוני נגד מדינת ישראל
ישבו בדין השופטים אדמונד לוי, אליקים רובינשטיין ויוסף אלון

המשפט עמדות המשפחות שהביעו אף הם חרטה על מעשי הנערים.

מנגד, ציינה באת כוח המדינה כי יש לראות את הדברים בהקשרם - ההחלטה לרצוח יהודים, נחישותם של הנאשמים וחיפוש קרבן נוח, כפועלים נגד הקלה כלשהי בעונשם, נוכח הצורך בהעברת מסר הרתעתי ולא סלחני.

השופט רובינשטיין קבע, כי אין להתערב בהחלטת בית המשפט המחוזי, וכי העבירות בהן הורשעו השניים מצוייות בדרגת חומרה גבוהה בסולם הערכי. לדבריו: "ניתן רק לתהות לאיזה שפל ירדו ארגוני הטרור שכתנאי להצטרפות לקהל הבזוי מציב פעיל מטעמם בפני קטינים את המשימה לרצוח יהודי, 'בחנית כניסה' המנוגדת לכל ערכי אנוש ולכל מוסר אלמנטארי. זיק האנושיות שאולי גילו המערערים, במסגרת זדונם, בכך שהחליטו שלא לפגוע בבית שבו ילדים ובקשישה, נתעמעם כליל משהחליטו לממש את זממם באירוע בגן הציבורי, כנגד חפים מפשע".

לגבי תנאי כליאתם של הנערים, הסכים בית המשפט כי לפי חוק הנוער ולפי כל אמת מידה שבשיקום קטינים עבריינים, יש צורך להכניסם למסגרת תעסוקתית או שיקומית כלשהי, שתכוונם לחשיבה עצמאית ולעידוד מימוש שאיפותיהם. בבית הסוהר דמון, המוגדר ככלא ביטחוני, לא קיימות מסיבות ברורות תכניות שיקום כלל. לדעת השופט רובינשטיין: "איש אינו מעוניין שהקטינים הבאים בשערי בית הסוהר ובצקלונם עבירות בתחום הטרור, יזכו לשדרוג בעבריינות, ובית הסוהר יהפוך להם לאוניברסיטה למדעי הטרור...".

לטענת בית המשפט האינטרס אינו של הקטינים אלא של הציבור, ויש להעביר טיעון זה לעיונו של היועץ המשפטי לממשלה, אשר יחליט האם ראוי לשנות את מדיניות בתי הסוהר הביטחוניים. לסיום אמר השופט רובינשטיין, כי לגבי קטין שהוא אסיר ביטחוני ראוי שיהיו מסגרות מתאימות במתקן הכליאה, מבלי לגרוע מהענישה עצמה. לדבריו, מאסר ללא תכנית שיקום אינו טיעון להקלה בעונש של עבריין ביטחוני, גם אם הוא קטין.

הוחלט ברוב דעות שלא להקל בעונשם של הקטינים הביטחוניים ולהותיר את עניין תנאי הכליאה ותכניות השיקום לאסירים מסוג זה ב"צריך עיון".

בשנת 2006 הורשעו בבית המשפט המחוזי בירושלים שני קטינים תושבי הרשות הפלסטינית, בעבירות של ניסיון לחברות בארגון טרוריסטי, קשירת קשר לביצוע פשע, חבלה בכוונה מחמירה, החזקת סכין ושהות בישראל פעמיים שלא כדין.

בנובמבר 2005, הצטרפו שני הנערים בני 15 ו-16 לארגון הטרור "חללי אל-אקצא" במטרה לבצע פיגוע התאבדות כנגד יהודים. כתנאי להצטרפות לארגון היה עליהם לרצוח יהודי.

במטרה להוכיח את מסוגלותם לרצוח, הגיעו שני הנאשמים לשכונת גילה בירושלים מצויידים בסכין. תוכניתם היתה להתדפק על דלתות דירות בבתי מגורים, לבקש מים, ולדקור את האדם שיפתח את הדלת. השניים עברו במספר דירות מבלי שמצאו עוז בנפשם למלא את המשימה. כיון שכך, הם החליטו לפנות לגן הציבורי, שם פגשו באשה קשישה ובאדם דתי מבוגר יושבים על ספסל. הם דקרו את האדם הדתי, ופגעו בו פגיעה קלה בלבד. הזוג נמלט מהמקום וכך גם הנאשמים ברחו והשליכו את הסכין.

בהמשך, נכנסו השניים שוב לישראל, כשהם מצויידים בשתי סכינים בעלות להב גדול במיוחד ובצעיפי ארגון חללי אל-אקצא, במטרה לחפש את הסכין שהשליכו, אך לא מצאו. בשלב זה נעצרו.

בית המשפט המחוזי החליט להרשיע את שני הקטינים, הגדיר אותם כמסוכנים מבחינה ביטחונית וגזר על הנאשם הראשון מאסר בפועל של ארבע שנים, ועל הנאשם השני ארבע וחצי שנים מאסר, מאסר על תנאי של שבעה חודשים לעניין עבירות אלימות והחזקת סכין ושלושה חודשים על עבירת חוק הכניסה לישראל (תשי"ב - 1952) משך התנאי שלוש שנים.

בית המשפט המחוזי סבר כי קשה לייחס בנסיבות כאלה משקל של ממש לקטינות הנאשמים ולנסיבותיהם האישיות וכי יש להטעים את הגמול וההרתעה. לדברי השופט פרקש: "מחובת המדינה להגן על אזרחיה. על בתי המשפט להתגייס להגשמת מטרה זו ולהטיל עונשים קשים ומכאיבים על הבאים לפגוע בחפים מפשע בשל היותם יהודים ואזרחי מדינת ישראל".

השניים החלו לרצות את המאסר בבית הסוהר דמון שבחיפה, שם נמנעו מהם ביקורי משפחה, יציאה לחופשות, וכאסירים ביטחוניים אף נמנעו מהם לימודים ותעסוקה בין כתלי בית הסוהר. שירות המבחן המליץ להתחשב בנסיבות האישיות ובחרטה שחזרו והביעו הנאשמים ולקצר את תקופת המאסר.

בבית המשפט העליון נדון עירעורם של השניים, והטיעון המרכזי להקלת גזר דינם היה תנאי המאסר הקשים בבית הסוהר דמון. באי כוחם של הנאשמים הציגו בפני בית המשפט את מדיניות בית הסוהר, ואת התנאים המגבילים שהושתו עליהם לכל משך תקופת המאסר. בנוסף ציינו, כי לא קיימות במקום תכניות שיקום לבגירים או לקטינים. לטענתם, תנאים אלה משפיעים על השניים לרעה והם מעבירים את ימיהם בחוסר מעש, בתסכול ובבדידות. בנוסף, הוצגו בפני בית

סכסוך עליתים לסתיים בתגרת סכינים

ישבו בד"ר השופטים אליעזר גולדברג, אליהו מצא ודליה דורנר
ע"פ 6881/97 מדינת ישראל נגד מגל מולנור

חרטה עמוקה וכנה ושזו העבירה הראשונה אותה ביצע. כמו כן התייחס בית המשפט לרקע המשפחתי הקשה שבו גדל מגל; לגירושי הוריו בהיותו בן 9, למחלת אביו ולסירובו של צה"ל לגייס אותו. בית המשפט נקט כלפי מגל בגישה שיקומית טיפולית אשר בסופו של דבר עשויה למנוע ממנו עבריינות חוזרת ונשנית.

המדינה הגישה עירעור לבית משפט העליון על קלות הענישה.

בית המשפט העליון קבע, כי תופעת הסכינאות חמורה ביותר, במקרה זה ניתן משקל מקל לנסיבות האישיות ולכך שהדוקר עצמו הינו נער צעיר. אולם, לא ניתן משקל הולם לתוצאות מעשיו של הדוקר על הקורבן ולהשלכות אותן יאלץ לשאת בעתיד. בית המשפט העליון קיבל את העירעור והטיל על מולנור עונש מאסר בפועל למשך 18 חודשים ולאחר ריצוי המאסר בפועל יעמוד מגל בפיקוח של קצין מבחן למשך שנה, כאשר יתר חלקי גזר הדין של בית המשפט המחוזי ישארו בעינם.

ב-7 ליל ה-7 בספטמבר 1996, השתתף מגל מולנור בתגרה עם המתלונן עמית ריבקין ומאיר זנו. עמית היכה בפניו של מגל, ומגל דקר את עמית בחזהו בסכין וגרם לעמית לנזק רב. עמית נזקק לניתוח ולאשפוז בבית החולים. לאחר ששוחרר מגל מחקירה הוא פנה אל מאיר זנו שנכח בתגרה, וביקש שלא ידווח על כך שדקר את עמית.

המתלונן, עמית ריבקין העיד כי עקב פציעתו נגרמו לו נזקים פיזיים ונפשיים, כי הוא נמצא בקבוצת סיכון למחלות לב וריאה, וכי עקב פציעתו לא יוכל להיקלט לגיבוש בקורס חובלים בצה"ל. לאחר מאבקו בשלטונות צה"ל שסירבו תחילה לגייסו עקב ירידה בכושרו הגופני, גוייס כחובש לשירות בחיל הים. בנוסף, מזובר בספורטאי מצטיין שבעקבות הפציעה נאסר עליו לעסוק בספורט. המתלונן תיאר את הבושה שהוא חש כתוצאה מהצלחת הגדולה שהותירה בגופו דקירת הסכין.

בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו גזר על מגל 6 חודשי מאסר בפועל, אותם ירצה בעבודות שרות ושנה מאסר על תנאי. עוד נקבע, כי עליו להעביר פיצוי בסכום של 10,000 שקלים לעמית ריבקין.

בית המשפט לא התעלם מהצורך לנקוט מלחמה חריפה כנגד תרבות הסכינאות ולאור תוצאותיה החמורות והמסוכנות העונש ההולם הינו מאסר בפועל. אולם, במקרה זה התחשב בית המשפט במספר נסיבות מקלות: העובדה שמגל הביע

כמו כן התייחס בית המשפט לרקע המשפחתי הקשה שבו גדל מגל; לגירושי הוריו בהיותו בן 9, למחלת אביו ולסירובו של צה"ל לגייס אותו. בית המשפט נקט כלפי מגל בגישה שיקומית טיפולית אשר בסופו של דבר עשויה למנוע ממנו עבריינות חוזרת ונשנית.

תוכנית ק.ד.ם (קבוצות דיון משפחתיות)

בקבוצות אלה נפגשים הפוגע, הקורבן ואנשים משמעותיים בחייהם, נציג משטרה, נציגי שירות הרווחה והמגשר הניטרלי. הפנייה לק.ד.ם נעשית באמצעות קצין נוער או קצין מבחן הנוער כשיש כוונה להגיש כתב אישום אך עדיין לא הוגש. התוכנית מיועדת לנערים בני 12-17.5, ורק בתנאי שהנערים הפוגעים מודים במעשיהם ובמקרי אלימות שאינם דנים בעבירות סמים, בהמתה, בעבירות מין ובאלימות במשפחה.

שוד בקיוסק - איום באמצעות אקדח צעצוע

ע"פ 7792/05 פלוני נגד מדינת ישראל
ישבו בדין השופטים עדנה ארבל, אסתר חיות ואדמונד לוי

קצינת המבחן הבהירה בפני בית המשפט כי לא ניתן לקיים את פסק דינו של בית המשפט המחוזי כיון שאפשרות המעון הנעול אינה קיימת בעת הנדונה. בנוסף, הדגישה את החשיבות הרבה של המסלול השיקומי בו נמצא הנער.

המדינה, בשם המתלוננת, מדגישה את החשיבות להגן על החברה מפני עבירות חמורות, ולכן ממליצה לגזור על הנער עונש של מאסר בפועל.

השופטת עדנה ארבל קבעה, כי אין להקל בחומרת העבירה אותה ביצע הנער, יחד עם זאת, טענה כי לא ניתן לבצע את גזר דינו של בית המשפט המחוזי בהיעדר מסגרת פנויה של מעון נעול והדגישה כי במקרה זה לא ניתן להתעלם מן השיפור שחל במצבו ובתפקודו של הנער מאז ששולב בתוכנית טיפולית, וכי הנער חזר למסגרת לימודית והשתלב בה היטב כמו גם במקום עבודה. בנוסף, לא נשללה אפשרות שהנער יגוייס לצה"ל.

בית המשפט ציין את הפער בין העונש שהוטל על הנער מבצע השוד לבין הנער האחר שהורשע בסיוע לשוד והוחלט להימנע מהרשעתו ולהשימו תחת פיקוח קצין מבחן, ולחייבו בפיצוי הקורבן. בית המשפט ראה פתח של תקווה עבור הנער שהורשע ונתן לזאת ביטוי בשיקוליו, לפיכך נקבע כי עונשו של הנער יועמד על שישה חודשי מאסר בעבודות שירות.

המדינה, בשם המתלוננת, מדגישה את החשיבות להגן על החברה מפני עבירות חמורות, ולכן ממליצה לגזור על הנער עונש של מאסר בפועל.

נאשמים, נער כבן 16 וחברו הצטיידו בכובע גרב ובאקדח פלסטיק, שנראה כאקדח אמיתי, לשם ביצוע שוד בקיוסק. משסירבה הקופאית לדרישת הנער לתת את הכסף שנמצא בקופה, תקף אותה הנער, משך בשערותיה, נטל מהקופה סכום של 600 שקלים וברח מהקיוסק, בעוד חברו ממתין לו מחוץ למקום כשומר וכמרתיע.

בית המשפט המחוזי בבאר שבע פרט את נסיבות חייו הקשות של הנער, שהינו בן יחיד להורים גרושים, שילדותו התאפיינה בהיעדר דמות תומכת, אשר גדל לסירוגין בבתייהם של קרובי משפחה שונים ובעיקר אצל סבתו מצד האם. לאחר שאימו נפטרה התקיימו מאבקים בין האב והסבתא באשר להחזקתו. בתקופה זו התגלו אצלו דפוסי התנהגות עבריינית ונפתחו נגדו תיקים פליליים. הנער נשלח לאבחון במעון "נווה חורש", אשר הסיק כי ניכר בו רצון לשתף פעולה ולהשתקם.

שירות המבחן המליץ על החזקתו של הנער בהוסטל "בן גלים". משסירב הנער, המליץ השירות על מאסר מותנה ותשלום פיצויים למתלוננת.

בית המשפט המחוזי דחה את המלצת שירות המבחן, והטיל על הנער עונש של 18 חודשי שהייה במעון נעול, וכן שנה מאסר על תנאי ומתן פיצוי בסך של 4,000 שקלים למתלוננת.

הנער עירער על החלטה זו לבית המשפט העליון, בבקשו לשכנע את בית המשפט לאמץ את המלצת שירות המבחן המתחשב בנסיבות העדכניות ובמצבו הנתון. הנער נמצא ב"מעצר בית" בבית אביו, דבר שאיפשר לו להמשיך ולהשתתף בבית ספר טיפולי ובשיעורי ספורט. שירות המבחן, בהתחשבו בשיפור המשמעותי בתפקודו של הנער ובהימנעותו מביצוע עבירות נוספות במהלך כשנה חזר על עמדתו בנוגע לעונש.

אסכולת הצדק המאחה

זוהי תפיסת עולם המתייחסת לפשע כאל פגיעה באנשים, בקורבן, בקהילה ואף בפוגע עצמו. גישה זו ממליצה ומכוונת לקיים הליך של גישור בין הפוגע לקורבן. הליך הגישור יתואם עם מדיניות המשטרה. מטרת הגישור במקרה זה היא למנוע את תיוגו של הקטין כעבריין על מנת להוציאו ממעגל הפשיעה.

מסיבת חברים שהסתיימה בדקירת סכין

בש"פ 1232/07 פלוני נגד מדינת ישראל
ישבה בדין השופטת עדנה ארבל

שהביע חרטה. כמו כן נטען כי מעצר עד תום ההליכים יהווה חוויה טראומטית עבורו ולכן יש לשחררו לחלופת "מעצר בית" בבית סבתו, בהשגחה נוספת של דודתו ובפיקוח אלקטרוני.

המדינה התנגדה לדרישה זו תוך הדגשת המסוכנות הנשקפת מהתנהגות הנער. כמו כן הטילה ספק ביכולת ההורים להציב לו גבולות ולפקח על התנהגותו, וביכולתה של סבתו המבוגרת לפקח עליו ולרסנו.

עם הגשת כתב האישום כנגד הנער, הגישה המדינה בקשה למעצרו עד תום ההליכים.

בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו קיבל את עמדת המדינה, ואף שמעצר נער קטין אינו שכית, הורה על מעצרו של הנער עד תום ההליכים. בהחלטה צויין כי אין מדובר במקרה של נער שנקלע למריבה, אלא כמי שנקרא אליה ולשם כך הצטייד בסכין במטרה להשתמש בה ולא היסס לעשות זאת כשהוא מסב חבלה חמורה לנדקר. בית המשפט הטיל ספק במידת החרטה אותה הביע הנער שנהג בחוצפה כלפי קציני המבחן בתקופת מעצרו.

על החלטה זו הוגש ערר בפני בית המשפט העליון. בעירעור ביקש סנגורו של הנער לאמץ את המלצת שירות המבחן לחלופת מעצר. המלצה זו התחשבה בגילו הצעיר של הנער, בהעדר עבר פלילי, בהיותו בן למשפחה נורמטיבית ולעובדה

השופטת עדנה ארבל החליטה לקבל את העירעור. זאת, מאחר וניתן להשיג את מטרת המעצר גם במסגרת חלופית. היא ציינה כי יש לנקוט ביד קשה כנגד תופעת הסכינאות שפשטה בקרב בני נוער וגובה קורבנות ומחיר כבד. יחד עם זאת במקרה הנדון, הקטין נטול עבר פלילי וקיים סיכוי לכך שהמעצר עלול לגרום להתדרדרותו. היא פסקה כי יש לנסות חלופת מעצר הולמת שלא תפגע בחירותו.

התנהגות בלתי הולמת במשחק כדורגל

ב"ש 5456/03 מדינת ישראל נגד פלוני
ישבה בדין השופטת מיכל אגמון-גונן

נשמעות במהלכו קללות ונלוות התנהגויות שאינן נתפסות, בהכרח, כהפרת הסדר הציבורי באווירה הנתונה. על סמך אלה, נטען כי הבקשה להרחקה מהווה פגיעה בחירותו של האדם, ואין בקללות במגרש כדורגל סיבה מספקת להטיל מגבלה שכזו. הרחקת השניים ממשחקי הכדורגל לא תשרת את תכלית החוק לבטיחות במגרשי הספורט ותפגע בחירותם. בית המשפט התייחס לגילם הצעיר של הקטנים ולכך שהם לא עשו דבר המצדיק את העונש המתבקש על ידי המשטרה.

בית המשפט קבע שאין בהחלטה זו משום הקלת ראש בתופעת האלימות בכלל או במגרשי הספורט בפרט, וכי יש לטפל באלימות בכלים של המשפט הפלילי, להעמיד לדין ולהטיל עונשים כבדים. אך כאשר מדובר בחשדות ובמעשים קלים יש להקפיד על חירות הפרט וכך גם על הענישה להיות בהתאם.

ביום ה-14 בדצמבר 2003, במהלך משחק כדורגל, בין הקבוצות בית"ר ירושלים ומכבי חיפה באצטדיון טדי בירושלים, הלהיט נער כבן 15 את חבריו, הפר את הסדר בכך שקפץ וזחף את האנשים שסביבו ומשעוכב ונלקח לחקירה במגרש הכדורגל אמר לשוטר: "חכה עוד, אני לא מוותר לאף אחד".

בהודעתו במשטרה טען הנער שלא קילל באופן חריג ביחס לשאר האוהדים. נער נוסף כבן 14, "שיחרר" אל הקהל קללה עסיסית, ומשהשתדלו שוטרים לעכבו ניסה לברוח. בהודעתו במשטרה אמר "אפילו לא סיימתי את המשפט... וקפצו עלי 2 שוטרים, מהבהלה ברחתי, הם תפסו אותי, השוטר לא קרא לי הוא קפץ עלי".

המשטרה דרשה להרחיק את שני הנערים ממשחקי הכדורגל בעונת המשחקים הקרובה. היא גם דרשה מהם להתייצב במשטרה בעת פתיחת משחקי קבוצת בית"ר ירושלים, על מנת למנוע התפרעויות במגרשים ולהרתיע אחרים.

בית המשפט התייחס לעובדה שהנערים, אמנם, קיללו אך לא נטען כלפיהם שהתנהגו באופן אלים ולא הוכח שהפרו את הסדר הציבורי או הסיתו לאלימות. כמו כן התחשב בית המשפט בעובדה שמדובר במשחק כדורגל, אשר בדרך כלל,

רצח בדם קר - קטינים בני 14 אנסו ורצחו ילדה בת 5

ישבו בדין השופטים שלמה לויז, יעקב טירדקל חורית ביניש
ע"פ פלוגי 8897/99 נגד מדינת ישראל

הנאשמים הגישו עירעור לבית המשפט העליון בגין הכרעת הדין והעונשים שגזר בית המשפט המחוזי. השניים טענו כי אין ליחס משקל להודאותיהם בשל אי ההתאמות, וכי כל אחד מהם בזה את הודאותיו. כמו כן, טענו כי זיכוי של ח' נער נוסף שהמדינה ייחסה לו השתתפות במעשים, ואשר לא היה ניתן לקבוע מעבר לספק סביר כי הוא שותף להם מחייבת גם את זיכויים. כמו כן, טענו כי אין כל הוכחה מדעית - כדוגמת DNA שקושרת אותם למעשה.

הנאשמים, שני קטינים כבני 14, תכננו לאנוס ילדה כבת 5 המתגוררת בשכונתם ולרוצחה. בתאריך ה-21 ביוני 1998, ביום הראשון לחופש הגדול, בשעות הצהריים, שיחקה הילדה בחצר ביתה. השניים ניגשו אליה וגררו אותה למקלט נטוש מתחת לבניין. שם אנסו אותה וביצעו בה מעשי סדום תוך שהם חוסמים את פיה וחובלים בפניה. משסיימו לבצע את זממם הלבישו אותה, הכניסו אותה לשירותים, כרכו חבל סביב צווארה ותלו אותה על מתקן ברזל. כעבור מספר דקות הורידו אותה מחבל התליה והוציאו אותה מהשירותים, ווידאו שאינה נושמת, הכניסו את גופתה לשק וכיסו אותו בשני ספוגים שהיו במקלט.

נאשם 1 הוסיף וטען שיש לפסול את הודאותיו שלא ניתנו בפני חוקר נוער, שלא באופן חופשי ושלא מרצון, אלא תחת לחץ ואימה שהוא חש נוכח תנאי החקירה. נאשם 2 הוסיף וטען שלא היה מקום להרשיעו בעבירת אינוס מאחר ולא הודה בה בחקירתו. הנאשמים ציינו במיוחד את גילם הצעיר - האחד כבן 14 וחצי והשני כבן 13 וחצי.

הנאשמים תכננו לשוב בשעות הלילה למקלט, להוציא את השק ובו גופת הילדה ולהשליכו למזבלה. תכנון זה לא צלח - הגופה נמצאה. האם שהבחינה בהיעדרה של ביתה פתחה בחיפושים נרחבים ובשעות הערב נמצאה הגופה במקלט.

נאשם 1 ו-ח' (שהיה מודע באופן חלקי לתוכנית ובוחר שלא להשתתף במעשה) נעצרו ראשוניים בלילה שלאחר הרצח בעקבות מידע שהגיע לקצין המודיעין ובו נאמר כי השניים נראו בשעות הצהריים בקרבת המנוחה.

המדינה ביקשה מבית משפט העליון להשאיר את פסק דינו של בית המשפט המחוזי על קנו. היא ביקשה לדחות את הטענות בדבר פסלות ההודאות בשל תמלילי החקירות והעימותים שנערכו בין הנאשמים, מהם עולה כי היו נינוחים ולא הראו סימני לחץ או מתח נפשי. כמו כן בשל הפרטים המוכמנים אותם לא היה ניתן לדעת מבלי עדותם, והחיזוקים הראייתיים שתמכו בהודאותיהם. לגבי ח', נטען כי הרשעתו התבקשה על יסוד עדויות הנאשמים בלבד וכי בית המשפט לא קיבל עדויות אלה, וכן בשל גרסת האליבי שהציג ח'.

נאשם 2 נעצר לחקירה רק בצהרי היום שלאחר המעשה. אחיה של המנוחה אמר כי נאשם 2 סיפר שראה אותה בפעם האחרונה, וכי במקלט יש סולם שהוא תמיד עולה עליו ולכן יש עליו טביעות אצבעות שלו. הוא הוסיף, כי ראה את הילדה, תפס בצווארה וראה את השק שבו נמצאה הילדה מחוץ למקלט ונדף ממנו ריח רע. דברים אלו עוררו את החשד והוחלט לעוצרו. במשטרה הכחיש את החשדות ושחרר. יומיים לאחר מכן עצרו אותו והוא הודה במעורבות במעשים אך הציג את חלקו של נאשם 1 כגדול יותר. הוא מסר פרטים מזויקים. נאשם 2, אף הוא, מסר פרטים מוכמנים המבוססים היטב מחומר הראיות.

בית המשפט העליון ציין כי השיקולים המופעלים בדרך כלל בבואו לשקול מהו העונש הראוי בגין ביצוע העבירה עשוי להשתנות כאשר הוא גוזר עונש על קטין. בגזירת עונשם של עבריינים קטינים בית המשפט נוטה לשיקולי שיקום, אך במקרים

בית המשפט המחוזי ביסס את החלטתו על הדמיון בין הגרסאות למרות שלא היתה לנאשמים הזדמנות לתאם. השוני המרכזי בין הגרסאות הוא בניסיון של כל אחד מהם להקטין את חלקו שלו ולהגדיל את חלקו של שותפו. בית המשפט המחוזי בחיפה קבע, כי יש להטיל על הנאשמים 20 שנות מאסר בגין עבירת הרצח ו-8 שנות מאסר בגין העבירות הנלוות אשר מהן 5 שנות מאסר ירצו במצטבר.

ובכייה, ועל כן נדחים שיקולי השיקום וגוברים השיקולים של הרתעה וגמול. מעשיהם מלמדים על מסוכנתם ועל הצורך להרחיקם מן הציבור לתקופה ממושכת. יחד עם זאת, אין להתעלם מגילם ומהאפשרות שבעתיד ייתכנו סיכויי שיקום. אי לכך הופחת העונש והוחלט כי העונשים ירוצו בחופף ויעמדו על 20 שנות מאסר.

בהם העבירות הינן קשות והמעשים אכזריים, בית המשפט יעניק משקל גדול יותר לשיקולים האחרים, כגון: גמול, הרתעה ומניעה.

במקרה זנן מדובר במעשה חמור, מידת האכזריות והרשע שנחשפו כאן הם יוצאי דופן ומחרידים. מעשיהם מעידים על אטימות לב, זלזול מוחלט בחיי אדם ועל קור רוח עברייני - הם נטלו את חייה של ילדה תמימה בת חמש, שהתחננה על נפשה לאחר שהתעללו בה מינית ולא התייחסו לצעקותיה

במקרה זנן מדובר במעשה חמור, מידת האכזריות והרשע שנחשפו כאן הם יוצאי דופן ומחרידים. מעשיהם מעידים על אטימות לב, זלזול מוחלט בחיי אדם ועל קור רוח עברייני - הם נטלו את חייה של ילדה תמימה בת חמש

חשוב לדעת

- * תביעות לגבי אלימות נוער במקומות בילוי מוגשות לבית המשפט על ידי המשטרה. תביעות בגין עבירות חמורות יותר מוגשות על ידי הפרקליטות.
- * למרות שבעבירות אלימות מעורבים גם ילדים צעירים, קטין עד גיל 12 אינו נושא באחריות פלילית ואין לחקור אותו כחשוד או לעצור אותו. בדרך כלל בחקירת ילדים עד גיל 14 חובה לאפשר נוכחות הורים, למעט במקרים חריגים.
- * מעצר קטינים מותר עד 12 שעות בלבד והארכת מעצרו ל-12 שעות נוספות תיעשה באישור קצין משטרה. להארכה נוספת דרוש צו בית משפט.
- * לגבי קטין שגילו 14 שנים ומעלה מדובר ב-24 שעות על פי אותו תהליך.
- * קטין יישפט בבית משפט לנוער בדלתיים סגורות.
- * קטין המעורב בפליליים זוכה ליחס של אזרח ששגה ולא של עבריין מועד, תוך שמירה על זכויותיו. זאת, תוך התייחסות מיוחדת למקרים חריגים.

רצח על רקע לאומני

ע"פ 510/89 פלוגית נגד מדינת ישראל
ישבו בדין השופטים מאיר שמגר, דב ליין וגבריאל בך

בן המדינה והן הנערה הגישו עירעור לבית המשפט העליון. המדינה טענה שהוכחה עבירת הרצח וכי יש להחמיר את העונש, ואילו, הנערה טענה שהעונש חמור יתר על המידה.

בית המשפט העליון אימץ את דעתו של שופט המיעוט בבית המשפט המחוזי, לדעתו אין סתירות בין הגרסאות של הנערה אלא הן משלימות, היא רצתה להוכיח השתייכות והזדהות עם הלאום הערבי על ידי הריגת יהודים, היא ראתה את ההערצה והכבוד שרכש בעלה לאישה אחרת עקב פעולתה הלאומנית והאנטי ישראלית וחששה שבעלה, האדם הקרוב ביותר אליה יעזוב אותה, היא הרגישה שהיא נדחית מכל לאום וקיבלה דחייה נוספת מבחורי הישיבה. למעשה הנערה התכוונה להרוג יהודי, ירתה בו מטווח קצר, וכשהיה מוטל לרגליה ירתה בו שוב והכל על מנת לרצות את בני משפחתה ולזכות באהדת בעלה.

לאחר הירי, עזבה הנערה את המקום ונאספה על ידי רכב חולף. העובדה ששאלה את הנהג, בקור רוח, האם קרה משהו? מגלה כי היא ידעה להבחין בין טוב לרע, כי היא אחראית למעשיה לפחות לטווח הקצר והכל על מנת לספק את צרכיה המידיים. אי לכך יש לקבל את עירעור המדינה ולדחות את עירעור הנערה ולהרשיע אותה בעבירת רצח של צעיר תמים וישר אשר עתידו היה לפניו.

בית המשפט העליון העמיד את עונשה של הנערה על 12 שנות מאסר לריצוי בפועל תוך התחשבות בתסקיר של שירות המבחן המצביע על התייצבות מסויימות ורגיעה בהתנהגות הנערה בכלא והתועלת שצומחת לה מהמסגרת המאורגנת והעקבית שהיא נתונה בה.

בילה שבין ה-1 וה-2 ביוני שנת 1988, הגיעה לגן סאקר שבירושלים צעירה ערביה כבת 17 כשהיא נושאת אקדח טעון ועמה כדורים נוספים. בעודה משוטטת בגן נתקלה בשני בחורי ישיבה שישבו ולמדו. השניים אמרו לה שהם בחורים דתיים ואסור להם לשוחח עם בחורות. הנערה שלפה את האקדח וירתה ירייה אחת כלפי אחד מהם ולאחר מכן אל עבר חברו שניסה להימלט. משנגמרו הכדורים עצרה וטענה את האקדח בכדורים נוספים, התקרבה אל המנוח וירתה בו את כל הכדורים שהיו ברשותה. 4 כדורים שקטלו את חייו.

בעקבות הסתכלות של צוות רפואי בבית החולים ניתנה חוות דעת פסיכיאטרית המתארת את הנערה כמבוגרת מגילה, מסודרת, ללא הפרעות בזיכרון וכבעלת אינטליגנציה תקינה. על כן אין מדובר בחולת נפש הנזקקת לאישפוז פסיכיאטרי. הנערה נמצאה אחראית למעשיה, מבחינה בין טוב לרע וכשירה לעמוד לדין.

בית המשפט ביקש חוות דעת משלימה. שבה תוארה הנערה כבעלת היסטוריית חיים קשה ואינטליגנציה נמוכה יחסית, ילדותית אך אחראית למעשיה ומסוגלת לעמוד לדין. הרופאים התרשמו כי קיים פגם ביכולתה לתכנן את מעשיה לטווח ארוך וכי היא רואה מטרות קצרות טווח האמורות לספק את צרכיה המידיים. כמו כן, התרשמו כי אין עקביות בגרסתיה - באחת הפעמים טענה שגרמה למותו של המנוח מטעמים לאומיים ובפעם נוספת טענה שחשה נחותה, נעזבת וכי רצתה להתאבד, ודחיית הבחורים הובילה אותה לשימוש באקדח.

בית המשפט המחוזי בירושלים קבע כי, אדם סביר לא היה נטפל לאותם שני בחורי הישיבה שישבו בגן ועסקו בתלמודם, וקוטל את חייהם ללא כל התגרות מצדם ולא יתכן שסירובם לדבר איתה הוציא אותה מדעתה והוביל למעשיה. הנערה הגיעה לגן כאשר האקדח צמוד לגופה ושלפה אותו לעבר המנוח וחברו, אך קיים ספק באם החליטה להרוג את הקורבן, ברור היה שפעלה בפזיזות והוחלט להרשיע אותה בהריגה ולא ברצח. הנערה זוכתה מאשמה בנוגע לניסיון לרצוח את החבר שנמלט, לא היה ברור האם היריות הופנו לעברו או שמא נורו לחלל האוויר.

בית המשפט המחוזי גזר על הנערה 10 שנות מאסר תוך התחשבות ברקע האישי והמשפחתי של הנערה, ותוך התייחסות לכך שהנערה קיפחה את חייו של צעיר תמים וישר זר, שנפל קורבן למעשיה.

בית המשפט המחוזי בירושלים קבע כי אדם סביר לא היה נטפל לאותם שני בחורי הישיבה שישבו בגן ועסקו בתלמודם, וקוטל את חייהם ללא כל התגרות מצדם ולא יתכן שסירובם לדבר איתה הוציא אותה מדעתה והוביל למעשיה.

בית המשפט לנוער

בית המשפט לנוער מהווה מערכת שיפוט מיוחדת הדנה בעיניינים של קטינים. מטרת בית המשפט להגן על קטינים הנמצאים בסיכון ובמצוקה, להבטיח את שלומם ושיקומם, על מנת שיהפכו לאזרחים פעילים ותורמים לחברה.

זוהי מערכת ארצית שבראשה נשיא, סגני נשיא ושמונה שופטי שלום לנוער המכהנים בבתי משפט השלום ברחבי הארץ. שופטי הנוער ממונים במיוחד לתפקיד זה על ידי נשיא בית המשפט העליון.

כל הדיונים בבית המשפט לנוער מתקיימים בדלתיים סגורות וקיים חיסיון מלא על עניינים המגיעים לפתחם, כולל איסור פרסום שמו של קטין. עם זאת, לבית המשפט ניתן בחוק שיקול דעת להתיר את פרסומם במקרים מתאימים.

בגזר הדין רשאי בית המשפט לפעול באחת מן הדרכים הבאות: 1. להרשיע את הקטין ולגזור את דינו, בהתאם לחוק הנוער. 2. לנקוט בדרכי טיפול כמפורט בחוק. 3. לפטור את הקטין בלא צו, אלא באזהרה בלבד.

עירעורים על החלטות או פסקי דין של בית משפט לנוער מוגשים לבית המשפט המחוזי ונשמעים בפני שופטים הממונים גם על שופטי נוער.

חקיקה

חוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך-1960: חל על קטינים ומטרתו לדאוג לשלומם באמצעות פקיד סעד.

חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971: מגדיר את סמכויות בית המשפט לנוער, סדרי דין, דרכי ענישה והטיפול בקטינים מגיל 12 ומעלה שניתן להעמידם לדין באם עברו עבירה.

חוק סימון סרטים אלימים בטלוויזיה - חוק סימון וסיווג שידורים (התשס"א - 2001)

חוק איסור מכירת משקאות משכרים לקטינים 1990 - ס' 193א' לחוק העונשין, איסור מכירת משקאות משכרים לקטין (התשל"ז-1977)

חוק איסור נשיאה ומכירה של סכין, אולר ואגרופן 2000 - ס' 185א' -186 לחוק העונשין, איסור נשיאה ומכירה של סכין, אולר ואגרופן (התשל"ז 1977)

מוזיאון מורשת בתי המשפט, בית המשפט העליון, קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

כתובת המערכת: אורנה יאיר, בית המשפט העליון, קריית דוד בן-גוריון, ירושלים 91950 טל: 02-6750579/6

לתיאום פעילות בבית המשפט העליון לחטיבות ביניים ובתי ספר תיכוניים טל: 02-6753418 פקס: 02-6753448

לתיאום פעילות בהיכל המשפט בנצרת לחטיבות ביניים ובתי ספר תיכוניים טל: 04-6087429 פקס: 04-6087857

לתיאום פעילות בהיכל המשפט בחיפה לחטיבות ביניים ובתי ספר תיכוניים טל: 04-8698093 פקס: 04-8698095

לתיאום פעילות בהיכל המשפט בבאר שבע לחטיבות ביניים ובתי ספר תיכוניים טל: 08-6470505 פקס: 08-6470506

לתיאום פעילות בבית המשפט בראשון לציון לחטיבות ביניים ובתי ספר תיכוניים טל: 02-6428386 פקס: 02-6433726

לתיאום ביקורים בבית המשפט העליון לבתי ספר יסודיים טל: 02-6759612/3

משׁוב

מורים יקרים,

בגיליון "מה במשפט" אנו מציגים חומר משפטי הנוגע לנושאים אקטואליים ורלוונטיים, אשר משקפים את דיוניו של בית המשפט בסוגיות חברתיות, את תפישת העולם המשפטית בעניינים שונים ובנוגע לפעילות הנערכת בו. לצד הנושאים מופיעות נקודות לדיון. הגיליון הוא בשבילכם ושלכם, נשמח לקבל חוות דעת על מידת השימוש בו, על התאמתם של הנושאים השונים לצרכיכם, על תרומתו לדיון בכיתות. עצות לשיפור והצעות של נושאים בהם הייתם מעוניינים לקבל מידע התומך בעבודתכם כמחנכים בבתי הספר יתקבלו בברכה.

לכבוד מערכת הגיליון "מה במשפט"

מוזיאון מורשת בתי המשפט, בית המשפט העליון

קריית בן-גוריון, ירושלים, 91950
